

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 12/10
Λουξεμβούργο, 23 Φεβρουαρίου 2010

Απόφαση στις υποθέσεις C-310/08 και C-480/08
London Borough of Harrow κατά Nimco Hassan Ibrahim
Maria Teixeira κατά London Borough of Lambeth

Ο γονέας που έχει την επιμέλεια τέκνου διακινούμενου εργαζομένου, το οποίο συνεχίζει τις σπουδές του στο κράτος μέλος υποδοχής έχει δικαίωμα διαμονής στο κράτος αυτός

Δεν αποτελεί προϋπόθεση της ασκήσεως του δικαιώματος αυτού το να διαθέτει ο γονέας επαρκείς πόρους, ώστε να μην επιβαρύνει το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας

Ο κοινοτικός κανονισμός σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων ¹ προέβλεπε ότι τα μέλη της οικογένειας υπηκόου κράτους μέλους ο οποίος εργάζεται στο έδαφος άλλου κράτους έχουν δικαίωμα να εγκατασταθούν μαζί με τον εργαζόμενο αυτό, ανεξαρτήτως εθνικότητας (άρθρο 10). Προβλέπει, ακόμη, ότι τα τέκνα του εν λόγω εργαζομένου έχουν πρόσβαση στα μαθήματα γενικής εκπαίδευσης, μαθητείας και επαγγελματικής εκπαίδευσης, εφόσον διαμένουν στο κράτος μέλος υποδοχής (άρθρο 12).

Με την απόφαση Baumbast ², το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο αυτό πρέπει να ερμηνεύεται κατά την έννοια ότι το τέκνο διακινούμενου εργαζομένου έχει δικαίωμα διαμονής εφόσον επιθυμεί να συνεχίσει τις σπουδές του στο κράτος μέλος υποδοχής, ακόμη και αν ο διακινούμενος εργαζόμενος δεν διαμένει ή δεν εργάζεται πλέον στο κράτος μέλος αυτό. Το δικαίωμα αυτό διαμονής το έχει και ο γονέας που έχει πράγματι την επιμέλεια του τέκνου αυτού.

Η οδηγία για την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης ³ τροποποίησε τον κανονισμό αυτόν και αντικατέστησε πολλά παλαιότερα νομοθετήματα σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών. Προβλέπει ότι οι πολίτες έχουν δικαίωμα κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εφόσον είναι εργαζόμενοι ή σπουδαστές ή διαθέτουν πλήρη ασφάλιση υγείας και επαρκείς πόρους ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Η οδηγία κατέργησε το άρθρο 10 του κανονισμού, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας διακινούμενου εργαζομένου, και προβλέπει, αντ' αυτού, δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας του πολίτη που πληροί τις προϋποθέσεις διαμονής. Αντιθέτως, δεν κατέργησε το άρθρο 12 του κανονισμού, σχετικά με το δικαίωμα προσβάσεως στο εκπαιδευτικό σύστημα. Προβλέπει, επίσης, ότι το δικαίωμα διαμονής του τέκνου που έχει εγγραφεί σε εκπαιδευτικό ίδρυμα, για την πραγματοποίηση σπουδών, ή του γονέα που έχει πράγματι την επιμέλεια του τέκνου, δεν θίγεται λόγω της αναχωρήσεως ή του θανάτου του πολίτη.

Το Court of Appeal (Εφετείο, Ηνωμένο Βασίλειο), το οποίο επιλήφθηκε των υποθέσεων αυτών, ερωτά το Δικαστήριο αν η ερμηνεία του άρθρου 12 του κανονισμού, η οποία παγιώθηκε με την απόφαση Baumbast, εξακολουθεί να εφαρμόζεται μετά την έναρξη ισχύος της νέας οδηγίας 2004/38 και αν το δικαίωμα διαμονής του προσώπου που πράγματι έχει την επιμέλεια του τέκνου δεν υπόκειται πλέον στις προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος διαμονής που θεσπίζει η

¹ Κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33)

² Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-413/99, Baumbast και R.

³ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77).

οδηγία αυτή και, συγκεκριμένα, στην προϋπόθεση να διαθέτει ο γονέας επαρκείς πόρους, ώστε να μην επιβαρύνεται το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

C-310/08 Ibrahim

Η Nimco Hassan Ibrahim, Σομαλή υπήκοος, ήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Φεβρουάριο του 2003, με σκοπό την οικογενειακή επανένωση με τον σύζυγό της κο Yusuf, δανό υπήκοο, ο οποίος εργάστηκε εκεί από τον Οκτώβριο του 2002 έως τον Μάιο του 2003. Το ζεύγος έχει τέσσερα τέκνα δανικής υπηκοότητας και ηλικίας από 1 έως 9 ετών. Τα τρία μεγαλύτερα σε ηλικία ήλθαν στο Ηνωμένο Βασίλειο με τη μητέρα τους και το τέταρτο γεννήθηκε εκεί. Τα δύο μεγαλύτερα σε ηλικία φοιτούν στη δημόσια εκπαίδευση από την έλευσή τους.

Τον Ιούνιο του 2003 και τον Μάρτιο του 2004, ο κος Yusuf υπέβαλε αιτήσεις χορηγήσεως επιδόματος λόγω ανικανότητας προς εργασία. Τον Μάρτιο του 2004 ο κος Yusuf κρίθηκε ικανός προς εργασία και αναχώρησε από το Ηνωμένο Βασίλειο. Από το χρονικό σημείο κατά το οποίο έπαυσε να εργάζεται έως την αναχώρησή του από το Ηνωμένο Βασίλειο ο κος Yusuf έπαυσε να πληροί τις προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας.

Η Ν. Η. Ibrahim ζει σε διάσταση με τον κο Yusuf μετά την αναχώρησή του. Ουδέποτε ήταν οικονομικά ανεξάρτητη και εξαρτάται πλήρως από την κοινωνική πρόνοια. Δεν διαθέτει πλήρη ασφάλιση υγείας και καλύπτεται από το National Health Service (Εθνικό Σύστημα Υγείας). Τον Ιανουάριο του 2007, η Ν. Η. Ibrahim ζήτησε να της χορηγηθεί ενίσχυση για την ανεύρεση στέγης για την ίδια και τα τέκνα της. Το αίτημά της απορρίφθηκε με το αιτιολογικό ότι μόνον τα πρόσωπα που αντλούν δικαίωμα διαμονής από τη νομοθεσία της Ένωσης μπορούν να υποβάλλουν τέτοιο αίτημα, πλην όμως, ούτε η Ν. Η. Ibrahim ούτε ο σύζυγός της διαμένουν στο Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει της νομοθεσίας αυτής. Η Ν. Η. Ibrahim προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

C-480/08 Teixeira

Η Maria Teixeira, Πορτογαλίδα υπήκοος, ήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1989, μαζί με τον επίσης πορτογαλικής υπηκοότητας σύζυγό της, και εργάστηκε στο κράτος μέλος αυτό έως το 1991. Η κόρη τους Patricia γεννήθηκε εκεί, στις 2 Ιουνίου 1991. Η Μ. Teixeira διαζεύχθηκε αργότερα, αλλά τόσο ο πρώην σύζυγός της όσο και η ίδια παρέμειναν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Από το 1991 έως το 2005, η Μ. Teixeira εργάστηκε κατά διαστήματα στο Ηνωμένο Βασίλειο και η Patricia συνέχισε τις σπουδές της.

Τον Ιούνιο του 2006, εκδόθηκε δικαστική απόφαση, σύμφωνα με την οποία η Patricia θα κατοικούσε με τον πατέρα της, αλλά θα μπορούσε να έχει επικοινωνία με τη μητέρα της όποτε το επιθυμούσε. Τον Νοέμβριο του 2006, η Patricia εγγράφηκε σε ολοήμερο σχολείο στο Vauxhall Learning Centre του Lambeth. Από τον Μάρτιο του 2007 διαμένει με τη μητέρα της.

Στις 11 Απριλίου 2007, η Μ. Teixeira υπέβαλε αίτηση για να της χορηγηθεί στεγαστική αρωγή για άστεγους. Η αίτηση απορρίφθηκε με το αιτιολογικό ότι η Μ. Teixeira δεν έχει δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο, διότι δεν εργάζεται εκεί και, επομένως, δεν διαθέτει ιδίους πόρους. Η Μ. Teixeira προσέβαλε την απόφαση αυτή στα εθνικά δικαστήρια, υποστηρίζοντας ότι έχει δικαίωμα διαμονής λόγω του ότι η Patricia συνεχίζει τις σπουδές της.

Με τις σημερινές αποφάσεις του, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι **το τέκνο διακινούμενου εργαζομένου αντλεί από το άρθρο 12 του κανονισμού αυτοτελές δικαίωμα διαμονής, σε συνδυασμό με το δικαίωμά του προσβάσεως στην εκπαίδευση στο κράτος μέλος υποδοχής**. Πριν την έναρξη ισχύος της οδηγίας σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης, όταν ίσχυε ακόμη το άρθρο 10 του κανονισμού, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής, το προβλεπόμενο από το άρθρο 12 του ίδιου κανονισμού δικαίωμα προσβάσεως στην εκπαίδευση δεν εξαρτιόταν από την προϋπόθεση να διατηρεί το τέκνο, καθόλη τη διάρκεια των σπουδών του, ειδικό δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 10. Εφόσον το τέκνο αποκτήσει δικαίωμα προσβάσεως στην εκπαίδευση, δεν μπορεί πλέον να απολέσει το δικαίωμα διαμονής. Το άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68 απαιτεί αποκλειστικώς να έχει ζήσει το τέκνο με έναν τουλάχιστον από

τους γονείς του σε κράτος μέλος, ενόσω ο εν λόγω γονέας κατοικούσε εκεί ως εργαζόμενος. Έτσι, η εφαρμογή του ανωτέρω άρθρου πρέπει να χωρήσει αυτοτελώς έναντι των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης οι οποίες διέπουν ρητώς τις προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος διαμονής εντός άλλου κράτους μέλους.

Η αυτοτέλεια αυτή δεν αμφισβητήθηκε μετά την έναρξη ισχύος της νέας οδηγίας. Το Δικαστήριο τονίζει, συναφώς, ότι το άρθρο 12 του κανονισμού δεν καταργήθηκε ούτε τροποποιήθηκε από την οδηγία, σε αντίθεση με άλλα άρθρα του κανονισμού. Επιπλέον, από τις νομοπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας προκύπτει ότι η οδηγία αυτή καταρτίστηκε κατά τρόπον ώστε να είναι συμβατή με την απόφαση Baumbast.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι **η αναγνώριση δικαιώματος διαμονής των τέκνων και του γονέα δεν εξαρτάται από την οικονομική αυτόρκειά τους.** Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από την οδηγία, η οποία προβλέπει ότι η αναχώρηση ή ο θάνατος του πολίτη δεν συνεπάγεται απώλεια του δικαιώματος διαμονής των τέκνων του ή του γονέα.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι **το δικαίωμα διαμονής του γονέα που έχει πράγματι την επιμέλεια τέκνου διακινούμενου εργαζομένου, το οποίο συνεχίζει τις σπουδές του, δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση να διαθέτει ο γονέας αυτός επαρκείς πόρους, ώστε να μην επιβαρύνει το σύστημα κοινωνικής προνοίας του κράτους μέλους υποδοχής.**

Τέλος, απαντώντας σε άλλο ερώτημα που υποβλήθηκε στο πλαίσιο της υποθέσεως Teixeira, σχετικά με το αν ο γονέας χάνει το δικαίωμα διαμονής με την ενηλικίωση του τέκνου, εξ αφορμής του γεγονότος ότι η κόρη της M. Teixeira συμπλήρωσε το 2009 το 18ο έτος της ηλικίας της και επομένως ενηλικιώθηκε κατά τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν υφίσταται όριο ηλικίας ως προς τα δικαιώματα που αντλεί το τέκνο από το άρθρο 12 του κανονισμού : το τέκνο διαθέτει δικαίωμα προσβάσεως στην εκπαίδευση και συναφές δικαίωμα διαμονής έως το τέλος των σπουδών του.

Εξάλλου, το δικαίωμα διαμονής του γονέα –ακόμη και αν το τέκνο που ενηλικιώνεται θεωρείται καταρχήν ικανό να καλύψει τις ανάγκες του– παρατείνεται πέραν της ενηλικιώσεως, εφόσον το τέκνο εξακολουθεί να χρειάζεται την παρουσία και τη φροντίδα του γονέα αυτού, προκειμένου να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσο συντρέχει πράγματι τέτοια περίπτωση.

Το Δικαστήριο καταλήγει ότι **το δικαίωμα διαμονής του γονέα που έχει πράγματι την επιμέλεια τέκνου διακινούμενου εργαζομένου, εφόσον το τέκνο αυτό συνεχίζει τις σπουδές του στο κράτος μέλος υποδοχής παύει όταν το τέκνο αυτό ενηλικιωθεί, εκτός αν το τέκνο εξακολουθεί να χρειάζεται την παρουσία και τη φροντίδα του γονέα αυτού προκειμένου να μπορέσει να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τις σπουδές του.**

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαίνεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδα ☎ (+352) 4303 2582